

Gay OK jongerenteams

Handleiding voor jongerenteams die prettige omgangsvormen en een veilige coming-out bevorderen

Amsterdam, 2017

Peter Dankmeijer & Charles Picavet

Gay OK jongerenteams: handleiding

Inhoud

Gay OK jongerenteams	1
Inhoud	2
Wat is een Gay OK team?	3
Hoe start je een Gay OK team?	4
Stap 1: Kennismaking en gesprek over afspraken	5
Stap 2: Workshop 1 over seksuele diversiteit	10
Stap 3: Workshop 2 over schoolverandering	13
Stap 4: De enquête	19
Stap 5: De schoolvisite	22
Stap 6: Vervolgoverleg met de schoolleiding	27
Stap 7: Bewaken uitvoering plannen en verankering	28
Tot slot	29
Bijlagen	30
Colofon	31

Wat is een Gay OK team?

Een Gay OK team is een groep van leerlingen die eraan bijdragen dat op school seksuele diversiteit* meer wordt geaccepteerd, en dat op een systematische manier aanpakken.

Veel scholen weten niet hoe je de situatie rond seksuele diversiteit open en respectvol kunt maken. LHBTI** organisaties proberen dit vaak te bereiken door zichtbaarheid en voorlichting. We weten uit onderzoek dat zichtbaarheid goed werkt op scholen waar men al redelijk open is, maar op scholen waar men nogal negatief is, kan het juist tot meer onveiligheid leiden. De meeste jongeren weten niet wat je naast zichtbaarheid en voorlichting nog meer kunt doen. Het idee voor Gay OK teams is ontstaan om jongeren te helpen een stap verder te gaan.

Er zijn een paar dingen waarvan we uit de wetenschap weten dat ze goed werken. Daarvoor hebben we een quiz opgezet. Maar omdat elke school anders is, kun je geen standaardrecept maken. Om de school echt te veranderen, moet je twee dingen doen: een plan maken dat past bij je school, en de mensen die de verbetering kunnen doordrukken enthousiast maken om het plan uit te voeren.

In deze handleiding geven we tips voor hoe je een onderzoek kunt doen en op basis van de gegevens een plan kunt maken dat bij jouw school past. En we geven tips over hoe je kunt zorgen dat de schoolleiding en docenten enthousiast worden om het plan uit te voeren.

Om deze handleiding te schrijven, hebben we geëxperimenteerd op meerdere scholen. Het blijkt dat het verschil uitmaakt of je op een vmbo, een havo of een vwo zit; als er in je groep alleen maar heterojongeren zitten, of met veel LHBTI jongeren die uit de kast zijn gekomen; en of je het als jongere zelf organiseert of dat een leraar de leiding neemt. In deze handleiding geven we tips voor deze verschillende situaties. We schrijven deze handleiding voor jongeren, want we willen jongeren steunen bij hun initiatieven.

Veel succes met je Gay OK team!!

*Seksuele diversiteit: hetero, lesbisch, homo, biseksueel, transgender, intersekse, aseksueel, queer en meer: alle vormen van seksuele voorkeur en genderidentiteit (jongens, meisje of anders)

**LHBTI: lesbisch, homo, biseksueel, transgender, intersekse conditie

Hoe start je een Gay OK team?

Allereerst moet je een groep leerlingen bij elkaar krijgen. Dat kun je op verschillende manieren doen.

Als je een leerlingenraad bent, kun je tijdens een bijeenkomst met andere leerlingen voorstellen een werkgroep "Gay OK" (of een andere naam) in te stellen en daarmee afspreken. Als je een GSA bent, kan je met de GSA zelf aan de slag gaan of een subgroep instellen die dit project gaat doen. Als je niet ergens bij hoort, kun je - misschien samen met een of enkele leraren en een schoolleider - jongeren werven voor een groep. Om het werven makkelijker te maken hebben we een tekst gemaakt die je voor een wervingsfolder kunt gebruiken. Je kunt die zelf aanpassen en leuk vormgeven. Je kunt er een aantal kopiëren en uitdelen, of hem als pdf via de schoolleiding naar alle leerlingen laten mailen.

Al je een groep hebt samengesteld, dan kan het project van start gaan. Dat bestaat uit de volgende stappen:

1. Kennismaking en zakelijke afspraken
2. Workshop 1: seksuele diversiteit
3. Workshop 2: Schoolverandering
4. Enquête in 6 klassen
5. Schoolvisitatie
6. Overleg met de schoolleiding
7. Bewaken uitvoering plannen en verankering

Deze stappen worden in de rest van deze handleiding toegelicht.

Stap 1: Kennismaking en gesprek over afspraken

Ga na wie je nodig hebt om dit project uit te voeren. Dat zijn meestal:

- De leerlingen
- Een of enkele docenten of een coördinator (zorgcoördinator, veiligheidscoördinator)
- De schoolleider
- Externe begeleider(s)

Het kan zijn dat je in eerste gesprekken niet iedereen meteen bij elkaar krijgt. dat is niet erg. Maar hou er rekening mee dat al deze personen ergens in het project een rol krijgen en dus betrokken moeten worden. Als ze niet vooraf al worden betrokken, kunnen ze bij nader inzien niet meewerken of het project zelfs saboteren. Dat kan je voorkomen door iedereen vanaf het begin te betrekken of in ieder geval te informeren.

Iedereen heeft zijn eigen rol en gevoelens in en over dit project. Het is belangrijk daarmee rekening te houden.

Leerlingen

Als je als leerling initiatief neemt voor dit project, moet je zorgen dat je minstens vier andere leerlingen vindt die het project samen met je willen uitvoeren. Iedereen heeft het altijd druk, en het project kan wel enige tijd duren, dus het is belangrijk de anderen ervan te overtuigen dat het een leuk en belangrijk project is, dat je ook samen echt wilt afmaken.

Uit de pilots met dit project bleek dat het kan gebeuren dat de aandacht van je medeleerlingen na enige tijd weer bij wat anders ligt, en dat het project dan niet zo goed meer loopt. Dat is zonde. Je kunt dit risico verminderen door hier van te voren over te praten en je samen voor te nemen het af te maken.

Als een docent, de schoolleider of een externe begeleider initiatief neemt voor dit project, moeten er leerlingen worden gezocht. Dan moet er eerst een keuze worden gemaakt voor het kader daarvan.

Als er een leerlingenraad is, kan je de raad vragen of ze dit project interessant vinden en willen uitvoeren. Dan wordt het Gay OK Team een werkgroep van de leerlingenraad. De aanbevelingen kunnen worden overgenomen door de leerlingenraad en als ze dan worden besproken met de schoolleiding, hebben ze een hogere wettelijke status dan als een willekeurige groep dat zou doen. De indiening en uitvoering van de aanbevelingen gaat dan ook via de formele procedure van de Medezeggenschapsraad. Dat kan meer ingewikkeld zijn, maar je hebt ook meer formele macht.

Als er een GSA is, kan een GSA-begeleider vragen of de GSA dit een leuk project vindt. Zoals al genoemd, moet je dan als begeleider wel serieus checken of de GSA leden het project echt willen doen en volhouden.

Als er nog geen leerlingenraad of GSA is, moet je zelf een groepje opzetten. Als je idee is om een GSA op te zetten, kan je beter eerst met een aantal seksueel diverse leerlingen informeel bij elkaar komen. Vaak willen jongeren eerst over zichzelf praten en zijn ze later pas bezig met dingen die de school kunnen veranderen. Als je een groepje wilt opzetten voor schoolverandering van zowel LHBTI leerlingen als cisgender (niet-transgender) hetero's, kan het goed zijn om de schoolvisiteatie te richten op tolerantie in bredere zin. Dan krijg je makkelijker heteroleerlingen mee. Pas wel op dat je dan in zo'n groep goede afspraken maakt over hoe je met elkaar omgaat. Leerlingen met verschillende belevingen kunnen elkaar makkelijk kwetsen als het over seksualiteit en relaties gaat.

Docenten

Op sommige scholen vindt een docent het interessant om het Gay OK project te gebruiken als opstart van een GSA. Ze kunnen de schoolleiding meekrijgen met als argumenten dat de visitatie zorgt voor een invulling van drie wettelijke verplichtingen: leerlingenparticipatie, invulling van het veiligheidsplan (Wet Veiligheid op School) en suggesties voor de invulling van de verplichte voorlichting over seksuele diversiteit (kerndoelen), én dat het een leuke vorm van educatie is. Als je als docent dit pad wilt volgen, moet je er wel rekening mee houden dat jouw wens om een GSA op te zetten misschien niet direct aansluit op de wens van de leerlingen. De schoolvisiteatie is "extern" gericht, op schoolverbetering. Dat werkt het best met leerlingen die aandacht kunnen en willen hebben voor schoolverbetering.

Gay OK jongerenteams: handleiding

Maar als de GSA leerlingen in eerste instantie vooral bezig zijn met het ontdekken van hun eigen gevoelens en hun zelfbenoeming (intern gericht) of hoe ze moeten omgaan verwachte of echte reacties van andere leerlingen en van volwassenen (extern gericht op hun directe omgeving), dan zijn ze misschien nog niet klaar voor een discussie die extern gericht is op een bredere en niet zo makkelijk persoonlijk te beïnvloeden omgeving. In de pilots hebben we gemerkt dat zulke "beginnende" GSA leerlingen binnen het project zo erg met zichzelf bezig zijn, dat ze niet echt geïnteresseerd zijn in het plannen van effectieve verandering, maar alleen in interventies die hun eigen ontdekkingsproces ondersteunen. Bijvoorbeeld door zichtbaarheidacties waarbij zij zelf niet in discussie hoeven te gaan met mensen die minder tolerant zijn (jezelf niet al te kwetsbaar maken) of zelf voorlichting geven over 20 manieren om jezelf te benoemen (homo, gay, lesbisch, biseksueel, hetero, bi-curious, transgender, transseksueel, interseksueel, intersekse conditie, queer, questioning, gender queer, polyamorous, aseksueel, demi-seksueel, cisgender, gender-fluid, pansexueel, travestiet¹). Dat dit soort voorlichting in veel klassen niet bijdraagt aan tolerantie beseffen ze niet, omdat hun eigen behoefte aan discussie over zelfbenoeming hun behoefte domineert. Het is dus voor een GSA begeleider (in spé) zaak om in eerste instantie aan te sluiten op de behoefte van de leerlingen. Een veilige plek bieden om zonder afwijzing te kunnen praten over het ontdekken van hun eigen gevoelens, over zelfbenoeming en over hoe je kunt omgaan met verwachte of echte reacties van andere leerlingen en van volwassenen, is vaak nodig voor je zinnig een schoolvisiteatie kunt doen.

Coördinator

De Wet Veiligheid op School maakt het verplicht dat elke school een coördinator veiligheid heeft. Soms is die functie gecombineerd met de functie van zorgcoördinator die daarover vaak toch al overlegt met het zorgteam. Een dergelijke coördinator moet vaak zorgen dat de schoolvisite wordt ingepland in het rooster en dat de resultaten via de reguliere weg uiteindelijk ook schoolbeleid worden.

---

¹ Voor een volledige lijst van labels en gerelateerde concepten, zie

<http://itspronouncedmetrosexual.com/2013/01/a-comprehensive-list-of-lgbtq-term-definitions/#sthash.mi5gzbjg.dpbs>

Schoolleider

Die is eindverantwoordelijk, moet toestemming geven en weten wat er speelt. Ze kunnen ervoor zorgen dat leerlingen tijdens schooltijd mogen werken voor het Gay OK Team. Op sommige scholen kunnen leerlingen dit project doen als maatschappelijk stage. En ze kunnen docenten aanwijzen die moeten ondersteunen en daar eventueel hun betaalde uren voor mogen gebruiken. Vaak vinden schoolleiders het project leuk, en nuttig. Sinds begin 2017 zijn scholen wettelijk verplicht aan leerlingenparticipatie toe doen. Schoolleiders zien dit project als kans om iets te doen aan die verplichting.

Maar schoolleiders hebben vaak ook twee vragen. Ten eerste vragen ze zich af welke aanbevelingen er uit het project komen, ze voelen zich onzeker over of er straks misschien aanbevelingen komen die ze niet willen of kunnen uitvoeren en hun vraag is hoe ze daarmee kunnen omgaan. Het antwoord is dat de leerlingen aanbevelingen formuleren, maar dat ze weten dat de directeur eindverantwoordelijk is dus dat het altijd haar/zijn beslissing blijft. Als het goed wordt uitgelegd is het geen probleem.

Ten tweede weten ze dat aanbevelingen zijn om dingen te verbeteren, dus dat er in de visitatie ook waarschijnlijk kritiek op de school zal komen. Ze vragen zich af hoe de leerlingen en eventuele externe begeleiders daarmee omgaan. Komt dat straks in de media - krant of sociale media - en is er een risico voor het imago van de school? Het antwoord is dat de betrokkenen beloven dat er in principe niets van het onderzoek of de schoolvisiteatie naar buiten gaat, maar dat als er leuke en leerzame dingen gebeuren en het goed lijkt om daarmee naar buiten te treden, dat dat kan in overleg tussen schoolleiding en Gay OK Team.

Afspraak maken

Bepaal een datum om kennis te maken en met betrokkenen afspraken te maken over het project te vertellen. Je kunt vooraf mensen de folder(s) sturen en duidelijk maken dat het gesprek bedoeld is om:

- kennis te maken
- te bespreken of men het een zinnig project vindt en mee wil werken
- afspraken te maken over de samenwerking tijdens het project

Een afspraak met leerlingen en de schoolleiding lukt het best aan het eind van de dag.

Een [model voor een agenda en een afsprakenlijst vind je hier](#).

[Model voor een artikel op de website of in de nieuwsbrief](#)

[Model voor een brief aan ouders over het onderzoek](#)

Stap 2: Workshop 1 over seksuele diversiteit

Niet iedereen weet eventueel over seksuele diversiteit. Zeker heteroleerlingen weinig relatief weinig, maar ook LHBTI+ leerlingen kunnen qua kennis verschillen. Tijdens de eerste workshop doen we een quiz om kennis op gelijk niveau te brengen en te discussiëren over onze meningen. de workshop kost minimaal één uur maar je kunt er beter 1,5 of 2 uur voor nemen.

Voorlichting én discussie

Als je met een groep LHBTI+ jongeren werkt, gebruik je deze quiz vooral als start voor een discussie. Er is wel informatie, maar het gaat om dat je daarover van gedachten wisselt. LHBTI+ jongeren hebben misschien al meer kennis en meer nagedacht over begrippen en termen. Ook dan is het interessant om uit te wisselen hoe je daarmee omgaat.

Bij jongeren die er nog niet veel van weten, ligt de nadruk dan wel meer op informatie, maar het is belangrijk dat er ook discussie is.

Kennisvragen

De quizvragen zijn achterin te vinden als bijlage, je kunt van de EduDivers website ook een [PowerPoint presentatie downloaden](#). De eerste quizvragen gaan over de definities van LHBTI. Dat zijn feiten, maar iedereen heeft ook een gevoel bij woorden als "homo", "lesbisch", "bi", of "queer". Als je hetero bent, vind je sommige woorden misschien neutraal, of afkeurenswaardig. Als je zelf LHBT of I bent, maak je ook keuze, bijvoorbeeld of jezelf "lesbisch", "bi", "queer" of iets anders noemt. Praat daarover tijdens deze quizvragen. Op die manier leer je elkaar kennen en kan je beter samenwerken in dit project.

Als je dit met een GSA doet, moet je oppassen dat je niet blijft hangen op deze vragen. Als de deelnemers niet uitgepraat raken over hun gevoelens en zelfbenoeming, is dat misschien een teken dat ze nog niet klaar zijn voor het Gay OK project, ze zijn dan nog teveel met zichzelf bezig.

Vragen over fobie en tolerantie

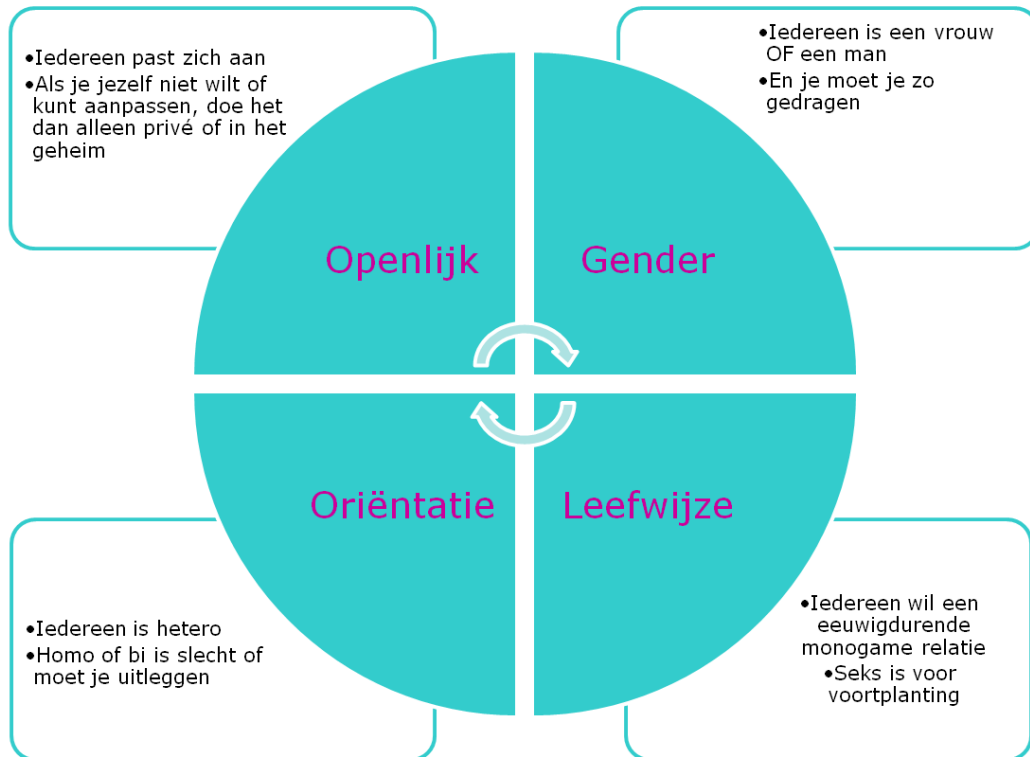
Het tweede deel van de quiz gaat over begrippen zoals "tolerantie", "acceptatie" en verschillende vormen van LHBTI-fobie.

Veel mensen voelen zich ongemakkelijk als andere mensen afwijken van wat zij verwachten of wat zij vinden dat "normaal" is. "Normaal" betekent eigenlijk: "volgens mijn norm". Let goed op! Veel mensen halen normen en waarden door elkaar. "Normen" zijn minimumeisen aan hoe we samenleven. "Waarden" zijn meningen en gevoelens van iemand of van een groep. In een democratische samenleving zijn er altijd veel verschillende waarden want alleen in een dictatuur moet iedereen hetzelfde denken. In een democratisch, open en vriendelijk schoolklimaat is er veel tolerantie voor diverse waarden. Tolerantie betekent niet dat je het overall mee eens bent, maar wel dat je ruimte geeft aan andere meningen en gevoelens. Dan leg je elkaar geen normen op als dat niet nodig is voor goede samenwerking.

Niet alleen heteroleerlingen moeten tolerantie leren. Het kan ook best voorkomen dat sommige LHBTI+ leerlingen moeite hebben met de identiteitsexpressie van anderen of hun keuzes niet begrijpen of er onzeker of boos van worden. Probeer in de discussie aan de orde te krijgen dat iedereen altijd te maken kan krijgen met zulke gevoelens, en dat het belangrijk is voor de acceptatie van iedereen om elkaar te proberen te begrijpen. Burgemeester Ahmed Aboutaleb zei ooit: als je wilt dat anderen jouw niet discrimineren, begin dan met anderen niet te discrimineren. Hij sprak toen met Moslimjongeren, maar zijn advies geldt natuurlijk voor iedereen.

Discussie over heteronormativiteit

Zowel hetero- als LHBTI+ jongeren vinden het soms irritant als andere jongeren er qua seksualiteit of gender (jongens/meisjeachtige gedrag) andere normen hebben als zichzelf. Veel van deze normen horen bij wat we de "norm van heteroseksualiteit", of kortweg de "heteronorm" noemen. In het onderstaande schema hebben we de belangrijkste normen en verwachtingen in het kader van de heteronorm samengevat.

Als je daar discussie over krijgt, probeer dan in de discussie erachter te komen wat mensen beweegt. Als je begrijpt waarom mensen zich angstig, boos, trots of dwars opstellen, krijg je meer begrip voor elkaar. Probeer met elkaar af te spreken om tolerant te zijn en tolerantie en openheid te gaan bevorderen. Ook voor afwijkingen van wat jezelf "normaal" vindt, maar die samenwerking niet in de weg staan.

Stap 3: Workshop 2 over schoolverandering

Ook deze tweede workshop kosten tussen de 1 of 2 uur. Je kunt deze workshop op dezelfde datum van de eerste doen, maar zorg dan wel dat je de tijd hebt en tussen de twee onderdelen en korte pauze hebt. De workshop bestaat uit een korte quiz, een kaartspel met doelen en methoden, en een afsluiting om de schoolvisite te introduceren.

Mythes over hoe scholen LHBT vriendelijk worden

De workshop gaat over schoolverandering. Het doel van het Gay OK team is om de schoolsfeer te verbeteren, maar hoe doe je dat. De meeste mensen denken dat in eerset instantie aan "seksuele diversiteit zichtbaar maken" en "voorlichting geven", maar of en hoe dat precies helpt, weet men niet.

Sterker, er zijn nogal wat vooroordelen over wat werkt en wat niet werkt, en dat leidt ertoe dat veel scholen maatregelen nemen die niet maximaal effectief zijn.

Een veel voorkomende mythe is dat "zichtbaarheid" leidt tot meer tolerantie of acceptatie. Het is wel logisch dat met name LHBTI dit denken, want zij merken dat de meeste mensen het er niet over willen hebben (het is een "taboe") en dus denken ze dat het meer zichtbaar en "bespreekbaar" maken het taboe zal doorbreken en de emancipatie zal bevorderen.

In werkelijkheid ligt het wat ingewikkelder. In een veilige omgeving werkt het wel: dan wekt zichtbaarheid nieuwsgierigheid op en dan praten mensen erover, daardoor wordt het thema meer bekend en minder vreemd of eng. Maar in een negatieve omgeving werkt het niet. Dan wekt zichtbaarheid juist afwerende reacties op en vooral niet-heteronormatieve zichtbaarheid bevestigt het idee van bevooroordeelde mensen dat stereotypen correct en algemeen geldig zijn.

Een andere mythe is dat voorlichting de beste manier is om tolerantie te bevorderen. Ook die mythe komt waarschijnlijk voort uit het idee dat zichtbaarheid en coming-out de beste manieren zijn om emancipatie te bevorderen. In die visie is voorlichting waarin een LHBTI persoon ervoor uitkomt, de beste en meest effectieve voorlichting. In de praktijk kan zulke voorlichting heel anders uitpakken in verschillende typen scholen en klassen. Maar nog

Gay OK jongerenteams: handleiding

belangrijker is dat uit onderzoek blijkt dat zelfs de best geteste lessen en lespakketten nooit meer dan circa 15% verandering in houding of gedrag opleveren. Andere methoden, zoals onderling goede afspraken maken over goede omgangsvormen en elkaar daaraan houden, zijn veel effectiever. Maar ze zijn ook moeilijker te realiseren, want daarvoor moet je samenwerken en elkaar durven aanspreken en aanspreekbaar durven zijn op je fouten.

Een algemene regel lijkt te zijn dat de meest effectieve methoden meer interactief en meer confronterend zijn. Maar mensen kiezen toch vaak meer oppervlakkige en minder effectieve methoden, simpelweg omdat ze de meer effectieve methoden te moeilijk of lastig vinden.

Dit zijn boodschappen die veel mensen niet prettig vinden om te horen. Sommige mensen doen al activiteiten en willen niet graag horen dat de dingen die ze doen niet zo effectief zijn. Andere mensen doen nog niets maar willen dan al helemaal niet horen dat LHBT vriendelijkheid aanpakken niet kan door een paar simpele dingen. En weer anderen willen het liefst zelf iets doen. Maar effectieve aanpakken draaien juist om samen iets doen, ook met mensen die in eerste instantie niet graag samenwerken. Al deze gevoelens betekent dat de workshop "schoolverandering" niet alleen gaat om het overdragen van informatie over effectieve methoden, maar ook over het overwinnen van angst en weerstand tegen ongewenste informatie, en het werken aan het idee dat je best samen iets effectiefs kan doen, als je maar slimme keuzes maakt en samenwerkt.

In de quiz proberen we dit besef te creëren en de weerstand te verminderen door wat speelse vragen en een methodenspel. We raden je aan om tijdens de workshop de "feiten" als neutraal te presenteren, als een soort achtergrond, en het in de discussie vooral erover te hebben hoe je daar op school mee om kunt gaan en welke keuzes je kunt maken.

De quiz

Je kunt de [PowerPoint presentatie van de quiz hier downloaden](#).

De eerste vraag uit de quiz is wanneer leerlingen zich veilig *voelen*. Dit is een soort strikvraag, want in de volgende vraag wordt gevraagd wanneer zij veilig *zijn*. Uit onderzoek blijkt daar een verschil tussen de te zijn. Uit het [SCP onderzoek naar pilots met schoolbeleid rond seksuele diversiteit](#) (2014) blijkt dat het juiste antwoord D is: zichtbaarheid. De LHBT

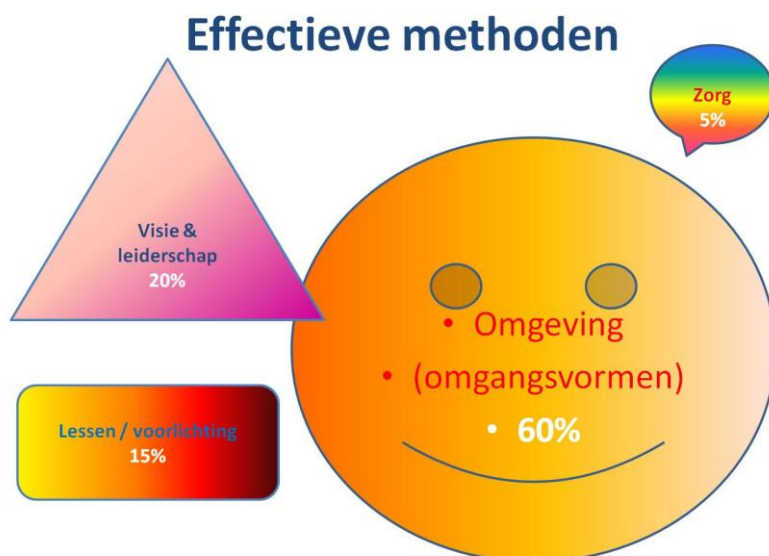
Gay OK jongerenteams: handleiding

leerlingen in die pilots gaven aan dat ze een hoger niveau van veiligheidsgevoel hadden als ze Paarse vrijdag vierden er als er COC voorlichting was. Op dezelfde scholen bleek echter dat er tegelijkertijd meer voor "homo" gescholden werd, meer homopesten was en meer ander negatief gedrag rond seksuele diversiteit. Rara, hoe kan dat?

In diezelfde pilots bleek dat als scholen meer en andere maatregelen namen, dat de echte veiligheid dan wel toenam. Het SCP gaat niet diep in op welke "andere" maatregelen dat dan wel waren. Dat was lastig omdat de pilots niet goed begeleid en inhoudelijk bekeken waren, waardoor de genomen maatregelen een beetje een janboel waren.

Gelukkig heeft EduDivers jaren onderzoek gedaan naar wat wel werkt en hoe die maatregelen met elkaar samenhangen. In een serie artikelen is dit samengevat: je vindt de gebundelde artikelen in de brochure "[De wetenschap over respectvol omgaan met seksuele diversiteit](#)". Er is ook een samenvattende ultrakorte videoclip over gemaakt: www.edudivers.nl/doelgericht.

In het kort komt het erop neer dat afspraken over omgangsvormen en het handhaven daarvan het grootste effect hebben. Je kunt dat versterken door het omgangsvormenbeleid te ondersteunen met leiderschap door de schoolleiding, voorlichting en leerlingenbegeleiding. Maar dan moet je jezelf wel richten op omgangsvormen en niet op allerlei inhoudelijk informatie en discussie over specifieke identiteiten.

Het methodenspel

Hoe zorg je er dan wel voor dat je school echt LHBT+ vriendelijk wordt? We weten ook dat een combinatie van methoden beter werkt dan alleen één ding doen. We weten dat de beste aanpak altijd een combinatie van methoden is, en dat die combinatie moet passen bij jouw school. Dus elke school moet een eigen recept maken. Dit spel is gemaakt om te helpen bij het maken van de keuzes voor methoden.

Voor het spel heb je de volgende dingen nodig:

1. Een set met doelenkaarten (bijlage)
2. Een set met methodekaarten (bijlage) en blanco methodekaarten
3. Een plattegrond van een doorlopende leerlijn
4. Rode en groene post-its

De doelenkaarten geven elk een concreet doel.

De methodekaarten beschrijven elk een methode. Op elke kaart staat hoe de methode heet, op welk doel hij aansluit, waar en wanneer je hem gebruikt. De kaart geeft twee scores: hoe effectief de methode is, en hoe gemakkelijk hij is. Op de blanco kaarten kan je zelf een methode invullen.

Model voor leerlijn en bijbehorend beleid

Vakken ⇨ Flankerend beleid	Biologie, gezondheidskunde, aardrijkskunde	Burgerschap, mentoraat, stage	Nederlands, andere talen	Natuurkunde, wiskunde, etc.	Beleid: visie, communicatie, maatregelen, reglementen, schoolinrichting (niet per semester)	Zorg: Omgaan met coming-out, transitie, opvang LHBT+, verwijzing, opvang homofobe Leerlingen (niet per semester)
Jaren/periode ↓						
1e klas, 1e semester	Doelen -> Methoden					
1e klas, 2e semester		Doelen -> Methoden				
2e klas, 1e semester			Doelen -> Methoden			
2e klas, 2e semester				Doelen -> Methoden		
3e klas, 1e semester			Doelen -> Methoden			
3e klas, 2e semester		Doelen -> Methoden				
4e klas, 1e semester	Doelen -> Methoden					
4e klas, 2e semester		Doelen -> Methoden				
5e klas, 1e semester			Doelen -> Methoden			
5e klas, 2e semester				Doelen -> Methoden		

De plattegrond voor de leerlijn bestaat uit een overzicht van alle vakken en alle leerjaren, en geeft ook ruimte voor methoden voor zelfonderzoek, beleid, maatregelen voor de schoolomgeving en voor leerlingenzorg. Een [model voor de plattegrond vindt je ook als bijlage](#). Deze kun je zelf op groter formaat namaken op een flap of twee aan elkaar geplakte flappen.

Met de gekleurde post-its kan je positieve of negatieve ervaringen of meningen bij methoden plakken.

Het spel verloopt als volgt:

1. Deel de [doelenkaarten](#) uit en laat iedereen ze doorkijken. Daarna discussieer je over welke doelen in welk leerjaar en zo nodig in welke periode van het leerjaar thuishoren. Vraag bij de deelnemers hoe de doelen zich opbouwen. Niet alle doelen hoeven te worden gebruikt.

Het kan zijn dat de deelnemers dat lastig vinden. Het plannen van houdingsdoelen is nu eenmaal een kunst. Als men er zelf niet uitkomt, kan je vertellen dat de onderwijskundige Krathwohl het advies geeft om doelen op te bouwen in 5 stappen/fasen:

De vijf stappen van Krathwohl voor houdingsdoelen

1. Aandacht krijgen: vooral als er weerstand tegen een thema is; eerst aandacht krijgen met iets dat ze wel interesseert, dan aandacht verschuiven naar (seksuele) diversiteit. In veel gevallen gebruik je triggers zoals filmpjes en interactieve oefeningen die belangstelling opwekken.
2. Nieuwsgierigheid opwekken (naar seksuele diversiteit zelf): dingen die leerlingen echt interessant vinden verbinden met interessante vragen en dilemma's rond seksuele diversiteit). Dit doe je vooral met discussies over vergelijkbare dilemma's (geloof en eigen keuze, hoe je een relatie wilt, hoe je met discriminatie omgaat).
3. Mening vormen: een neutrale of positieve mening vormen over hoe je omgaat met seksuele diversiteit, al heb je het gevoel dat het slecht, raar of anders is. Dit doe je vooral met oefeningen over gevoel (dat niemand wil worden uitgesloten en dialoogdiscussies waarin je ervaringen uitwisselt en begrip voor elkaar leert opbrengen).
4. Je waardensysteem aan je nieuwe mening aanpassen: als je één mening veranderd, moet je doorgaans ook al je waarden rond vergelijkbare thema's een beetje aanpassen. Je mening over homoseksualiteit of transseksualiteit zijn immers maar details uit je hele waardenpatroon, en hoe je jezelf verhoudt tot de norm van heteroseksualiteit. Dit kan je doen door discussies te hebben en oefeningen te doen over hoe je jezelf verhoudt

tot ideologieën, geloof, cultuur en filosofieën, en hoe je omgaat met eigen en andermans meningen die van elkaar afwijken.

5. Karakterisering: je leren comfortabel te voelen met je nieuwe keuzes, ook als anderen daar moeite mee hebben. Leren consequent positieve meningen en visies uit te dragen. Dit kan je doen door rollenspellen waarin je elkaar confronteert met lastige situaties: wat doe je als je homoschelden hoort, als je best vriend of je kind homo, lesbisch, bi, trans of intersekse blijkt te zijn, vaardigheidsoefeningen om sterk maar toch beleefd en begripvol en open te blijven

2. Deel de [methodenkaarten](#) uit en vraag de deelnemers die te sorteren bij de gekozen doelen. Discussieer met elkaar over of de keuzes kloppen. Men mag ook nieuwe methoden schrijven op de blanco kaarten en die toevoegen. Elke deelnemer mag met groene of rode post-its aangeven of men voor- of nadelen ziet van bepaalde methoden.
3. Als het goed is, liggen er nu meerdere methoden bij elk doel. Kies met elkaar welke methoden het beste zijn, en welke methoden minder geschikt lijken en weggehaald kunnen worden. Aan het eind van deze oefening heb je een overzicht van een mogelijke leerlijn en bijbehorend beleid.

Hoewel je nu al een soort blauwdruk hebt voor een theoretisch ideale LHBT+ vriendelijk school, is de oefening vooral bedoeld als leerervaring met meer systematisch denken over doelen en methoden. Door middel van de schoolvisitatie krijgen we meer concreet zicht op wat echt speelt op de eigen school en kunnen we de daarop gebaseerde conclusies vertalen naar deze en andere methoden.

4. Sluit de workshop af met een vooruitblik op de schoolvisitatie, het volgende onderdeel in het project.

Stap 4: De enquête

Om te weten wat je kunt doen aan de acceptatie van seksuele en genderdiversiteit, is het allereerst nodig om een goed beeld te krijgen van hoe het ervoor staat op je school. Scholen verschillen heel sterk in wat wel en niet geaccepteerd wordt. Daarom wordt eerst een enquête gehouden onder de leerlingen. Deze is door EduDivers en AllthatChas ontwikkeld, is wetenschappelijk onderbouwd en geeft daardoor een echt betrouwbaar beeld van je school.

Het is netjes om voor dat je het onderzoek gaat doen, ouders op de hoogte te stellen en om toestemming te vragen. Een [modelbrief voor hoe je dat kunt doen vind je hier](#).

Hoeveel leerlingen?

Het is een mogelijkheid om de vragenlijst in te laten vullen door alle leerlingen. Dat geeft de meest volledige en betrouwbare resultaten, maar het kan dat de schoolleiding vindt dat er dan te veel tijd in moet worden gestoken door de leerlingen. Je kunt dan ook een deel van de school bevragen. We zien het liefst ongeveer 6 klassen of circa 250 leerlingen. Minimaal zouden ongeveer 100 leerlingen de vragenlijst moeten invullen. Iets minder is geen ramp, maar minder dan 50 is te weinig om een zinvol verslag te maken.

Het is belangrijk dat je zoveel mogelijk alle verschillende groepen in de school meeneemt. Dus probeer op zijn minst van ieder leerjaar een klas te bevragen. Als er verschillende richtingen zijn binnen de school, dan zou het goed zijn om ook genoeg leerlingen van alle richtingen de vragenlijst te laten invullen.

Wat en hoe?

De enquête is een digitale vragenlijst die je af kunt nemen op een computer. In de tabel hieronder staat waar de vragen over gaan, met voorbeelden. Hij is gemaakt met 'Google forms' en is gratis te gebruiken. Om toegang te krijgen tot de vragenlijst en de data, kun je contact opnemen met Charles Picavet, charles@allthatchas.nl. Charles is onderzoeker en heeft deze vragenlijst al vaker afgenomen. Hij kan er dan voor zorgen dat de lijst speciaal Gay OK jongerenteams: handleiding

voor jullie school wordt opengesteld. Als dat nodig is, kan er ook voor gekozen worden om maar een deel van de vragenlijst te gebruiken, maar dat raden we niet aan.

Het werkt het beste als de vragenlijst tijdens een les wordt ingevuld. Dan weet je zeker dat (bijna) iedereen de lijst ook echt invult. Dat kan bijvoorbeeld tijdens een mentoruur, maar ook in een andere les. Bespreek dit met de schoolleiding, zodat je het niet helemaal zelf hoeft te regelen met individuele docenten. Het is fijn als docenten dit zelf ook belangrijk vinden, want dan werken ze er gemakkelijker aan mee. Het invullen kan makkelijk binnen een lesuur.

De vragenlijst

Onderwerpen	Voorbeeldvragen
1. Achtergrondgegevens	Geslacht, leeftijd, religie e.d.
2. Zelfvertrouwen	Ik vind dat ik niet veel heb om trots op te zijn.
3. Tevredenheid met het eigen lichaam	Ik ben tevreden met mijn gezicht.
4. Omgaan met groepsdruk	Ik doe vaak of ik iets leuk vind, ook al vind ik dit niet leuk.
5. Etnische identiteit	Ik ben blij dat ik een lid ben van de etnische groep waar ik toe behoor.
6. Ervaringen met (cyber)pesten	Heb je in de afgelopen 30 dagen een email of app-bericht ontvangen die je erg boos maakte van iemand die je kent?
7. Ervaringen met zelf pesten	Heb je in de afgelopen 30 dagen iemand online een tekstbericht of app gestuurd om ze boos te maken of voor de gek te houden?
8. Omgaan met conflicten	Als iemand vervelend tegen me doet, dan komen mijn klasgenoten voor me op.
9. Mogelijkheden voor coming-out	Als een jongen of meisje op jouw school homo of lesbisch is, denk ik dat diegene dat op school eerlijk zou kunnen vertellen.
10. Acceptatie etnische achtergrond	Ik zou gerust vrienden met hem zijn.
11. Acceptatie transgender leerlingen	idem
12. Acceptatie homoseksuele leerlingen	idem
13. Opvattingen over gender	Het stoort me als een jongen zich als een meisje gedraagt.
14. Homonegativiteit	Ik vind het vies als twee meisjes met elkaar zoenen
15. Reactie op homonegativiteit	Stel dat een jongen vertelt dat hij homo is. [...] In de klas ontstaan problemen. Wat zou je in zo'n geval doen?

En daarna?

Als de vragenlijst is afgenomen, kun je in Google zelf de resultaten bekijken. Ook is het mogelijk om een databestand te downloaden voor verdere analyses. Omdat dit nogal

ingewikkeld is, gaat het te ver om dit in de handleiding te beschrijven. Ook hiervoor kun je het beste contact opnemen met Charles. Hij kan de analyses voor je uitvoeren of je helpen om dat zelf te doen.

Alternatief

Als alternatief kun je de vragenlijst gebruiken die ook als interviewlijst wordt gebruikt in de schoolvisite. Dit formulier is beschikbaar als Excel formulier: als je de resultaten zelf invult of een Google formulier en database maakt op basis van deze vragen, kun je zelf de uitslagen berekenen en tonen in overzichtelijke diagrammen. Deze vragen zijn echter niet zo wetenschappelijk verantwoord als die in de andere vragenlijst.

Stap 5: De schoolvisite

Tijdens de schoolvisite wordt in één dag bepaald wat de belangrijkste problemen zijn waar het Gay OK team iets aan wil doen en wat mogelijke oplossingen zijn. Hiervoor moeten de leerlingen vrijgesteld worden van school voor die dag. Eventueel is het ook mogelijk om de twee dagdelen los van elkaar te doen. De tweede bijeenkomst moet echter niet langer dan een week na de eerste zijn, want anders is alles van de eerste bijeenkomst alweer vergeten.

Nadat in kaart is gebracht wat de leerlingen op school van seksuele diversiteit vinden, is het nodig om daar goed over van gedachten te wisselen. De resultaten van de enquête bestaan vooral uit percentages. Niet iedereen interpreteert die hetzelfde. Bovendien geeft het veel inzicht als de percentages kunnen worden aangevuld met ervaringen van jullie zelf. Daarvoor is de schoolanalyse bedoeld. Hiervoor is een ochtend de tijd. In de middag kan vervolgens worden nagedacht over oplossingen voor de problemen die naar voren komen.

De ochtend – analysefase

De ochtend bestaat uit drie onderdelen:

- Bespreking
- Interviews
- Prioriteiten stellen

Bespreking

Allereerst bespreken we open hoe de toestand is op school. Denken jullie dat het mogelijk is om uit de kast te komen op school? Wordt er gepest en in hoeverre speelt daarbij seksuele diversiteit een rol? Hoe gaan de docenten en schoolleiding hiermee om? Het is het best als jullie voorbeelden kunnen bespreken van wat er goed en wat er minder goed gaat. Als je denkt dat het moeilijk is om uit de kast te komen, bijvoorbeeld, is dat dan een gevoel of weet je van voorbeelden in je eigen omgeving. Het is niet de bedoeling om te gaan roddelen over medeleerlingen of docenten, dus het is niet nodig om namen te noemen. Voor deze eerste bespreking kun je maximaal een uur de tijd nemen.

Vervolgens is het tijd om de resultaten van de enquête te bekijken en daarover te praten. Passen de bevindingen bij wat je had verwacht of niet? Doe dit in maximaal een half uur.

Interviews

Na de bespreking van de resultaten worden interviews gedaan. Dit gebeurt aan de hand van een [korte lijst met 14 gesloten vragen en 3 open vragen](#).

het interviewen kun je individueel doen of in tweetallen. Het is wel belangrijk om de geïnterviewden als individu en niet als groepje te interviewen om te voorkomen dat je niet hun eigen mening hoort maar hun groeps mening.

De meningen en ideeën van docenten zijn nog niet in kaart gebracht, dus die zouden ook geïnterviewd kunnen worden. Ook is het interessant om interviews te doen met leerlingen die stom doen over seksuele diversiteit of waarvan je denkt dat ze er negatief over denken. De interviews duren maar kort. Het liefst zou dit in een pauze kunnen plaatsvinden, als leerlingen en docenten beschikbaar zijn die toevallig een tussenuur hebben, maar met toestemming van de schoolleiding kan je ook hier en daar een leerling uit de klas halen (regel dit wel van te voren met de schoolleiding).

Besteed niet meer dan een half uur aan de interviews en nog een half uur om ze te bespreken: geeft het nieuwe inzichten en aanvullingen op alles wat eerder al is gezegd?

Prioriteiten stellen

Dan moeten prioriteiten gesteld worden. Geef iedereen drie gele en drie blauwe post-it stickers (of andere kleuren mogen natuurlijk ook). Schrijf allemaal op de gele stickers dingen die je goed vindt gaan op school en op de blauwe stickers dingen waarvan je vindt dat die verbeterd moeten worden. Plak die op een flip-over (gele bovenaan en blauwe onderaan) en probeer samen met de andere leerlingen de stickers die bij elkaar horen te groeperen. Zo krijg je uiteindelijk een overzicht van de belangrijkste positieve en verbeterpunten.

Ga de punten langs en bepaal samen of jullie dezelfde dingen het belangrijkste vinden. Veel punten zullen overlappen.

Op basis hiervan kunnen jullie maximaal drie problemen vaststellen die het belangrijkste zijn om op te gaan lossen. Dit moeten breed gevoelde knelpunten zijn die makkelijk draagvlak vinden om op te lossen en die mogelijk als "hefboom" kunnen werken om ook de rest (later) aan te pakken. In de middag zullen we ons richten op deze drie problemen. Dit laatste onderdeel van het ochtendprogramma moet maximaal een half uur duren.

De middag – aanbevelingenfase

Nadat de situatie rond seksuele diversiteit op jullie school goed is geanalyseerd, is het tijd om na te gaan denken over oplossingen. Bij de quiz en het methodenspel hebben jullie al een beeld gekregen over wat er nodig en mogelijk is. Daarbij hebben jullie begrepen dat het niet genoeg is om (alleen) voorlichting te geven, maar dat het vooral ook nodig is om aan omgangsvormen te werken. Deze middag wordt op een rijtje gezet wat er gedaan kan worden aan de belangrijkste problemen die tijdens de ochtend zijn gesignaleerd.

De middag bestaat uit twee of drie onderdelen:

- Verbeterpunten vertalen naar acties
- Uitwerking naar een doorlopende leerlijn (eventueel)
- Eerste reactie van schoolleider

Verbeterpunten vertalen naar acties

Dit doen we aan de hand van het [DOEL-schema](#). DOEL staat voor de vier pijlers van een goed schoolbeleid: Een **D**iagnose maken en een Doel stellen, de **O**mggeving veilig en uitnodigend om te leren maken, **E**ducatie organiseren, en **L**eerlingenzorg. Een goed schoolbeleid bestaat uit maatregelen of actie op elk van die terreinen, en de verschillende acties moeten ook op elkaar aansluiten.

Je kijkt dus naar de gebrainstormde verbeterpunten, en dan ga je daarbij maatregelen en acties bedenken. Je kunt daarvoor als je wilt de doelkaarten en methodenkaarten uit de tweede workshop gebruiken, maar je kunt ook zelf wat bedenken of wat zoeken op bijvoorbeeld de websites www.edudivers.nl, www.gayandschool.nl en www.sense.info (seksuele vorming).

Gay OK jongerenteams: handleiding

je kunt in deze fase ook nadenken wat je wilt dat je zelf als GayOK team wilt gaan doen, en wat door anderen zou moeten gebeuren. Als je heel ver wilt gaan, kan je bij alle taken zelf namen of functies zetten van mogelijke uitvoerders. Maar let op: dat is officieel de taak van de schoolmanager.

Uitwerking naar doorlopende leerlijn

Je kunt de suggesties samenvatten in het DOEL-schema. Als je veel aandacht wilt geven aan educatie, kan je eventueel het schema van de doorlopende leerlijn uit workshop 2 erbij halen en dat opnieuw invullen.

Leg bij een leerlijn de nadruk op de grote lijn en de samenhang. Als je straks de schoolleider een leerlijn presenteert die eruit ziet als een kerstboom met 50 vormen van aandacht in elke denkbare les, maar zonder dat blijkt dat die dingen iets met elkaar te maken hebben, geef je de indruk dat er veel moet gebeuren, maar dat je geen idee hebt van prioriteiten of logica. Als je bijvoorbeeld aandacht wilt voor seksuele diversiteit in het vak wiskunde, moet je een goed argument hebben waarom dat juist daar goed zal werken en hoe je denkt de wiskundeleraren zover te krijgen dat ze dat gaan doen. Dit is een wat overdreven voorbeeld.

In de meeste gevallen zal je bij een doorlopende leerlijn vooral concentreren op biologie (seksuele vorming, transseksualiteit, intersekse), gezondheidskunde (sociale en seksuele vorming), maatschappijleer (respect, mensenrechten, discriminatie), burgerschap (respect, identiteit, rechten, zelfontplooiing) en Nederlands (leren luisteren, argumenteren, discussievaardigheden).

Eerste reactie van de schoolleider

Haal - als je tevreden bent - aan het eind van de dag de schoolleider erbij, en presenteer wat je gedaan hebt en je aanbevelingen. Laat de schoolleider vragen stellen en beantwoord ze.

Je kunt ook een eerste reactie vragen, maar verwacht niet dat de schoolleider meteen zal zeggen: "Yes! Dat gaan we doen!". Een goede schoolleider denkt eerst na over welke aanbevelingen goed kunnen gaan werken en hoe je ze kunt invoeren, en dan zal de schoolleider ook eerst nog willen overleg met het team of misschien met het bestuur of de MR (Medezeggenschapsraad).

Gay OK jongerenteams: handleiding

het is wel handig om -als je dat nog niet hebt gedaan - nu alvast af te spreken wanneer jullie met de schoolleider kunnen overleggen over de voornemens.

Stap 6: Vervolgoverleg met de schoolleiding

Het Gay OK team zal nooit alle aanbevelingen zelf kunnen uitvoeren. Je hebt anderen nodig, en de schoolleider is de chef van alle anderen. Dus is het heel belangrijk om met de schoolleiding te praten over hoe die de aanbevelingen wil accepteren en (laten) uitvoeren.

Tijdens het vervolgoverleg is het belangrijk om niet alleen in te gaan op wat er niet goed gaat. De schoolleiding hoort vooral graag wat er wél goed gaat. Er is meestal ook genoeg om trots te zijn op de school! Dus begin altijd met complimenten voor wat er goed gaat. Bespreek de andere punten niet als dingen die "slecht" gaat, maar als punten voor verdere verbetering.

Je kunt die verbeterpunten illustreren met bevindingen uit de enquête of verhalen die je hebt gehoord van elkaar en tijdens de interviews. Focus je daarbij op de drie belangrijkste problemen, want anders heb je wel erg lang nodig en dan raak je de draad kwijt. Je kunt vertellen dat er nog wel andere dingen zijn, maar dat dit volgens jullie het belangrijkste is waar iets aan moet worden gedaan.

En vervolgens presenteren jullie de oplossingen die jullie hebben bedacht. Als je daarbij het DOEL-schema gebruikt, en het schema uitlegt, maak je veel indruk, want dan laat je merken dat je een beetje verstand hebt van hoe een school werkt. Een uitgewerkte suggestie voor een doorlopende leerlijn met oefeningen een aandacht in verschillende lessen zal ook de indruk geven dat jullie er goed over hebben nagedacht.

Tot slot moet de schoolleiding kunnen reageren op de resultaten van jullie werk. Vooral zal het daarbij moeten gaan over de bedachte oplossingen. Wil de schoolleiding hieraan meewerken? Wat kunnen jullie als leerlingen uitvoeren en wat hebben jullie daarvoor nodig? En welke plannen moet de schoolleiding of het docententeam zelf gaan doen? Als het goed gaat, is het resultaat van deze bijeenkomst dat de schoolleiding gemotiveerd is om iets aan de situatie van LHBTI leerlingen te doen en worden er concrete afspraken gemaakt voor het vervolg.

Stap 7: Bewaken uitvoering plannen en verankering

Het is handig om na het vervolgesprek met de schoolleider een kort overzicht te maken zoals dit:

Actie	Wie	Uitvoering/ deadline	Hoe uitgevoerd en aanbeveling
Bespreking omgangsvormen in burgklas	Alle mentoren, gecoördineerd in mentorenoverleg	Eerste week van het schooljaar	Is wel gebeurd maar veel docenten vonden het lastig, <i>training nodig</i>
Technische uitleg over homoseksualiteit, transseksualiteit en intersekse bij biologie	Biologie docenten, gecoördineerd in biologiesectie	Bij lessen seksualiteit uit boek, 1e leerjaar, maart	Gay OK team heeft factsheet gemaakt dat aansluit op boek en overlegt met hoofd sectie. Alle docenten zijn gevraagd of ze het behandeld hadden. Op een na hebben ze het gedaan.
Discussie over seksuele zelfontplooiing	Alle mentoren, gecoördineerd in burgerschapslessen, met presentatie door Gay OK leerlingen	Bij lessen identiteit en mensenrechten, 3e leerjaar, april	Gay OK leerlingen hebben presentatie voorbereid en met hulp van EduDivers de les meer interactief gemaakt. De meeste lessen verliepen goed maar in 3A werd gelachen en gescholden. Docent wist niet goed wat te doen en kon alleen verbieden te lachen. <i>Volgend jaar met deskundigen overleggen wat we met zulke moeilijke klassen/ leerlingen doen.</i>

Op die manier kan je in de gaten houden welke aanbevelingen (moeten) worden uitgevoerd, door wie en je kunt als Gay OK team bijhouden of de aanbevelingen echt worden uitgevoerd en hoe. Je kunt er ook in bijhouden welke verdere verbeteradviezen nodig zijn naar aanleiding van de ervaringen. Dit kun je bespreken met de schoolleiding.

Tot slot

Deze handleiding is geschreven voor leerlingen om zonder veel ondersteuning het project uit te kunnen voeren. Voor sommige dingen is echter wel ondersteuning nodig.

De **schoolleiding** of docenten kunnen helpen bij het bij elkaar krijgen van een groep leerlingen of om leerlingen tijdens lestijd dingen te laten doen voor het project. Ook kunnen docenten tijdens hun lessen gelegenheid bieden om bijvoorbeeld de enquête af te nemen of aandacht te besteden aan het project. Verder is de schoolleiding belangrijk voor de uitvoering van plannen. Zij kunnen dingen mogelijk maken, bijvoorbeeld door tijd of geld vrij te maken voor de plannen. Ook zullen ze waarschijnlijk zelf aan de slag moeten, bijvoorbeeld om beleid te maken over wat wel en wat niet mag op school.

Het is ook mogelijk om **externe steun** in te roepen, bijvoorbeeld bij EduDivers of AllthatChas. EduDivers is vooral nuttig bij het maken van plannen, omdat ze veel ervaring hebben met het verbeteren van de LHBTI-acceptatie op scholen. AllthatChas is vooral goed in onderzoek en kan helpen bij de enquête en de interviews. In ieder geval zal het nodig zijn om AllthatChas te laten helpen bij het online zetten van de vragenlijst en misschien bij de analyses.

Het is ook mogelijk om de hulp van **andere organisaties** in te roepen voor het uitvoeren van de plannen die jullie maken. Doe vooral zoveel mogelijk zelf, want dat is het allerleukst, maar soms kunnen anderen je goed helpen. Je kunt denken aan toneelgroepen die voorstellingen uitvoeren rondom het thema seksuele diversiteit. Of als er filmpjes gemaakt worden, kan het ook handig zijn om een deskundige in te huren. Vanuit het COC wordt vaak ook de mogelijkheid geboden om voorlichtingen te geven op school.

Bijlagen

Alle bijlagen zijn online. Net als deze handleiding, vallen alle bijlagen onder copyright van EduDivers en AllthatChas en ze mogen niet zonder toestemming worden overgenomen, behalve voor eigen gebruik door een Gay OK team.

[Gay OK folder voor jongeren](#) (MS Word)

[Gay OK folder voor schoolleider/begeleider](#) (MS Word)

[Agenda en checklist besluiten voor startgesprek met schoolleiding](#) (MS Word)

[Model voor een artikel op de website of in de nieuwsbrief](#) (MS Word)

[Model brief aan ouders over het onderzoek](#) (MS Word)

[Seksuele diversiteit quiz](#) (PowerPoint)

[Quiz schoolverandering](#) (PowerPoint)

[Methodenspel-doelenkaarten](#) (pdf)

[Methodenspel-methodenkaarten](#) (pdf)

[Model voor doorlopende leerlijn en beleid](#) (MS Word)

[Interviewvragen en scoreformulier](#) (MS Excel)

[Doel-schema](#) (MS Word)

[Certificaat](#) (MSWord)

Colofon

Dankmeijer, Peter; Picavet, Charles (2017). Gay OK jongerenteams. Handleiding voor jongerenteams die prettige omgangsvormen en een veilige coming-out bevorderen. Amsterdam: EduDivers/AllthatChas.

Deze handleiding is gratis te downloaden van:

<http://www.edudivers.nl/doc/schoolvisitatie/Gay-OK-jongerenteams-handleiding.pdf>

Net als deze handleiding, vallen alle bijlagen onder het copyright van EduDivers en AllthatChas en mogen ze niet zonder toestemming worden overgenomen, behalve voor eigen gebruik door een Gay OK team.

Deze handleiding is tot stand gekomen dankzij een subsidie van Stichting Vriendinnen en Vrienden van Schorer.

